

(המשך מעמוד 29)

ומניח תפילין, השתדל לעזור לרתיים להעביר חוקיכפייה חדשים ויצא מגדרו כדי להיות מקובל עליהם. ורם הכספים למיפולגות הרחיקות נמשך כמו מימים ימימה.

לכאורה היו לכך סיבות פוליטיות טובות מאוד. היה זה ביטוח למיקרה של התפרקות ממשלת-האחדות. כדי להקים ממשלה צרה בראשותו, היה פרס זקוק לפחות לחלק מן המחנה הרתי.

אולם סיבה זו היתה מפוקפקת. אילו נוצר המצב שבו היה פרס זקוק לקולות הרתיים — היה יכול לשלם להם את המחיר הדרוש או פוליטיקאי אמיתי, כמו יצאנית אמיתית, אינו מעניק את שרותיו לפני התשלום. להיפך: אילו מנע חסדים מן הרתיים היה מגביר את השוקתם לממשלה צרה, שבה לא היו בטלים כשישים כמו בממשלת-האחדות.

פרס עצמו הסביר את הדבר במושגים רחבים יותר. יש בעם מחנה לאומני גדול ומחנה דתי גדול. אם נגרדם לכך ששני מחנות אלה יתאחדו, ייגזר עלינו מצב של מיעוט נצחי.

זה היה הגיוני, אם כי היתה בהסבר זה התעלמות מן התהליכים העמוקים יותר. החינוך הרתי, שפרס פרש עליו את חסותו, מגדיל מדי שנה את המחנה הלאומני-מישחי, המאיים על המדינה ועל המישטר הדמוקרטי.

אולם מתחת לכל ההסברים הראציונליים היה חבו גורם בלתי-ראציונלי. אין ספק שהוא היה המכריע.

בשש השנים הראשונות של חייו — שנים מכריעות בגיבוש אופיו של כל אדם — היה שימעון פרסקי ילד דתי למהדרין, סבו, שמילא במידה רבה את מקום האב הנעדר בשנים אלה, היה דתי ארוך, ולקח אותו מדי שבת לבית-הכנסת, שאשר בנייה-מישפחה נעדרו ממנו. גם כיום נזכר פרס בתקופה זו באהבה עמוקה. הוא נהג לספר בגאווה על היום שבו חזר מבית-הכנסת בשבת ומצא בבית את הרדיו החדש — מכשיר יקר ויקר-מציאות בימים ההם — משמיע בקול רם מוסיקה. דבריו, ניפץ את הרדיו לרסיסים, ומאז לא הפעילו ההורים בשבתות את הרדיו שנקנה תחת השכור. הביוגרפיה שלו מצטטת את דבריו: "כשהייתי נער, התלהבתי מאלוהים. הייתי משוכנע בקיומו. רא חמתו. נתלה באופקו הרחבים והגעלמים. שיחרתי את פניו הלא-נראים, והתפללתי לשלומם בהתלהבות שלא ידעה מרגוע. הייתי קנאי למנוחת השבת."

אמנם, כשנכנס לבית-הספר העברי של העירייה, המיר את הדת בציונות, בהשפעת מורהו, יהושע רבינוביץ, שכיהן לאחר מכן

השובה לאיך-שיעור יותר היתה ההודמנות שהתגבשה במידו. מתוך תיקווה לתווה ישראלית, עם עליית המערך לשלטון, כרת יאסר ערפאת ברית עם אויב-לשעבר, המלך חוסיין. יחד הציעו השניים הצעת-שלום שלמה: משאומתן ישיר במיסגרת ועירה בינלאומית, הכרה הדדית ושלום, שבמיסגרת תחזור ישראל לגבולותיה הקודמים ותקום לצידה מדינה פלסטינית, שתהיה משולבת בקונפדרציה עם ירדן.

היתה זאת הצעה שאיפשרה — גם למי שלא היה מוכן לקבלה כמו שהיא — פתח לפתיחת משאומתן. אולם ישראל דחתה אותה על הסף. היא סירבה לנהל כל משאומתן עם נציגי אש"ף, סירבה למשאומתן בתנאים שהיו אפשריים לחוסיין, והטילה וטו יעיל מאוד גם על הידברות בין ארצות-הברית ושליחי אש"ף וחוסיין.

מחווה לרתיים: נושא ספר-תורה ברומניה

לא נותרו אלא נסיעותיו של אחד ריצ'ארד מרפי, פקיד במישרת החוץ האמריקאי.

העילה לקיסאון המוחלט: הליכוד לא הסכים גם לצעדים הקטנטנים שפרס היה מוכן להם.

הסביר פרס לאמריקאים, וגם למקורביו: "אני מעוניין לשתף את הליכוד לפחות בראשיתו של המשאומתן". זה היה כביר, אילו זה היה ניתן. אך פרס ידע היטב שזה בלתי-אפשרי, הן בשל התחרות הלאומנית הפרועה בקרב הליכוד עצמו, הן בגלל התנגדותו הטוטאלית של הליכוד לניהול משאומתן כלשהו על "יהודה ושומרון וחבל-עזה".

בלשונו החלקה, שופעת הדימויים, הטיל פרס את עיקר האשמה על אש"ף, על סירובו לאפשר משאומתן עם נציגים פלסטיניים שייבחרו למעשה על-ידי ממשלת-ישראל. "אש"ף צריך להחליט אם להכיר בישראל (וללא תמורה) ולנהל משאומתן איתנו, או לאפשר לנציגים פלסטיניים אחרים לנהל איתנו משאומתן. זה כמו בתיים. או שצריכים להתייחס אליה כאל רג, ולאכול אותה, או להתייחס אליה כאל אשה, ולעשות איתה אהבה."

לפי גירסתו, אש"ף הוא המחמיק הודמנות על-ידי אימתן היתר למלך חוסיין לנהל בשם הפלסטינים משאומתן ישיר עם ישראל. כי בינתיים יקומו התנהלויות חדשות, ותיווצרנה עובדות חדשות בשטח. "ההיסטוריה זה לא סרטידיאן, שאפשר לגלגלו קדימה ואחורה. היא כמו סרט, ההולך רק קדימה."

ולגבי סיכויי המשאומתן: "כשנכנסים למשאומתן, ולכל צד יש פיתרון, מתגבש לא פעם במהלך המשאומתן פיתרון שלישי, שאיש לא חשב עליו קודם לכן. משאומתן יוצר אווירה חדשה".

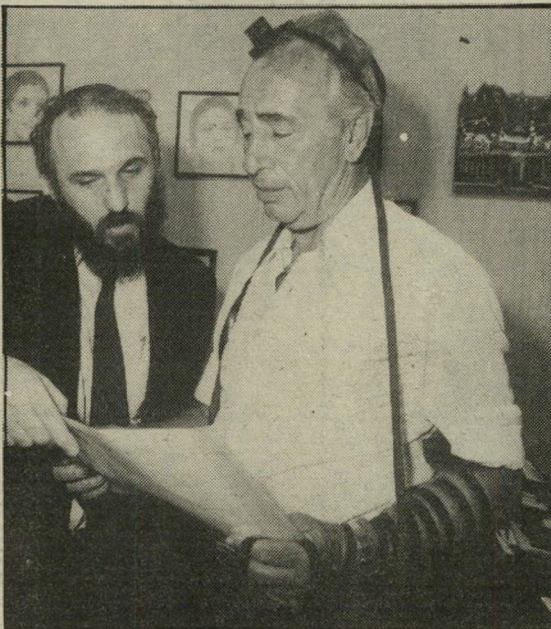
ובועם, על הצד השני: "הם לא יודעים את הכעיות שלנו? שיש ליכוד? שיש מתנחלים? צריכים להציע הצעה שאפשר להגשים אותה בתנאים אלה!"

כך מתחלקת האשמה בין הליכוד מצד אחד ואש"ף מצד שני. בין שתי אשמות אלה, עובר שימעון פרס, לפחות בעיני עצמו, כבני-ישראל ביס-סוף.

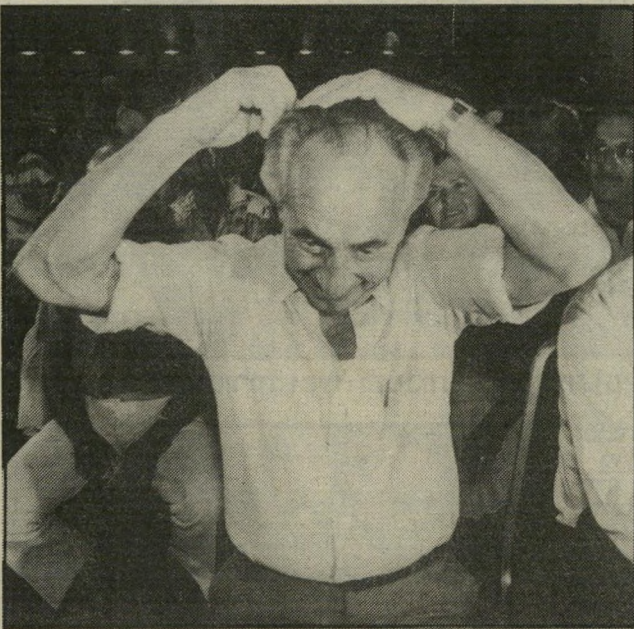
אולם גם במישור זה יתכן מאוד שהווטו של הליכוד אינו הגורם האמיתי לשיתוק, אלא רק אמתלה. האם רוצה שימעון פרס באמת לפתח יוזמה נועזת? מה היה עושה אילו עמד בראש ממשלה משל עצמו, בלי שותפים משתקים?

אין שום סימן בעברו של פרס היכול להעיד כי במיקרה כזה אכן היה עולה על דרך השלום, שהוא אפשרי, והכווץ בניתוח מכאיב מאוד, ואולי במילחמת-אזרחים בתוך המדינה.

הרצון — הסביר בשלעצמו — לשתף את הליכוד

כשהייתי נער, התלהבתי מאלוהים: שימעון פרס ליד הכותל עם היבחרו כראש-הממשלה. מהדק כיפה לראשו. מניח תפילין

במשאומתן פירושו, למעשה, ויתור על המשא-והמתן.

אל הירדן! אל הליטאני!

כל הקאריירה שלו היה שימעון פרס ממוקם בצד המילי-חמתי, האקטיביסטי, של מפא"י, רפ"י ומיפולגת-העבודה. הוא היה שותף מלא של דיין בפעולות-התגמול, שהכינו את מילחמת-סיני — מילחמה שהיתה תוקפנית לכל הריעות, בדומה למילחמת-הלבנון. הוא קיבל ללא-עירעור את התפיסה של כך גוריון, שהכחישה כל אפשרות של שלום עם הערבים, ושדגלה בכרית עם מעצמה מערבית אחת, לפחות, כדי להילחם בערבים. כך גוריון סירב עם קום המדינה לקבוע לה גבולות כחוק, בתיקווה לנצל כל הודמנות אפשרית כדי להרחיב את גבולותיה.

פרס היה חסיד נלהב של שיטה זו. על ההכנות למילחמת-סיני מספר הביוגרף, מפי פרס: "בגוריון ויתר, אם כן, על דרישתו שישראל לא תהיה זאת שתחיל בפעולות-האיבה. לא היו אלה הצרפתים והבריטים שגרמו לו ויתור זה. למעשה נכנע בגוריון לרצונם של דיין ופרס, שראו נקודה זו כשולית..."

כשיא חגיגת-הירידות עם פראנץ-יוזף שטראוס הגרמני, כי 1958, "נתקף פרס", לרבי הביוגרף-מטעם שלו, "בשיכרון חושים מסויים. הרבר נא ליריביטוי כאשר דיבר על המטרות הלאומיות שלנו. הראשונה והעיקרית, אמר, היא שינוי גבולות המדינה. אנו חייבים לשאוף לשינוי גבולות מדינת-ישראל. הוא

תשלום מראש לרתיים: פרס עם שפירא

כשר-האוצר כממשלה שבה כיהן פרס כשר-הביטחון. אולם אין צורך בניתוח פסיכולוגי עמוק כדי להבין כי לאיש העומד על בסיס של חוויות-ילדות כאלה, הנוסטלגיה לחמימות של אמונה ודת היא צורך עמוק.

איש כזה בודדאי אינו יכול לעמוד במאבק תקיף ונחרץ נגד הרחיקות המשיחית, הלאומנית והאנטי-דמוקרטית, המאיימת על המדינה.

פרס עצמו הסביר את חיזורו אחרי המחנה הרתי בצורה ראציונלית, שאינה מודעת למניעים עמוקים יותר: "אני מוכן שלא לאכול בשר-חזיר במשך עשר שנים" אמר בסוף תשמ"ה לאחר ממקורביו, "אם זה ימנע מילחמה" הוא הסביר כי ממשלה של הליכוד והרתיים תקפיא את תהליך-השלום — ובהעדר התקדמות לשלום, תהיה המילחמה בלתי-ימנעת, במוקדם או במאוחר.

בין שמיד וערפאת

אך דווקא, תהליך השלום" היה הקורבן העיקרי של ממשלת האחדות. במשך תשמ"ה הוא קפא לחלוטין. חוץ מכמה מחוות חסרות-חשיבות כיתסים בין ישראל ומצריים, לא זו מאומה. היחסים עם מצריים רדכו במקום, בגלל הבעייה המגוחכת של פיסת-החוף של טאבה, שבה התנחל מלונאי נחסותו של בגין. אחרי שישראל החזירה את כל השטח העצום של סיני למצריים, יחד עם אוצרות-הנפט, היא היתה מוכנה להקפיא את היחסים בגלל כמה מאות מטריים. הסיבה לאבסור: הליכוד אינו נתון.